

**FORSKNINGSPROSJEKTET "LANDSKAPSKUNNSKAP OG RESSURSFORVALTNING
I INDRE TROMS OG FINNMARK 2500 F.KR. – 1000 E.KR. (LARM)"**

Registreringer i Karasjok kommune, Finnmark, 2013. Rapport fra feltarbeid

**MARIANNE SKANDFER OG BRYAN HOOD
INSTITUTT FOR ARKEOLOGI OG SOSIALANTROPOLOGI
UNIVERSITETET I TROMSØ**

INNHOOLD

UiT The Arctic University of Norway – 2018

Septentrio Academic Publishing

<http://septentrio.uit.no/>

Septentrio Reports, number 2, 2018

DOI: <http://doi.org/10.7557/7.4336>

ISSN: 2387-4597

Licensee UiT The Arctic University of Norway

This Open Access report is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

International License: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Innledning.....	
Bakgrunn for registreringene.....	
Utvelgelse av undersøkelsesområder.....	
Reiseplan og metode.....	
Registreringer 2013.....	
Vurdering av resultatene.....	
Kilder.....	
Kart.....	27

FIGURLISTE

Figur 1. Kart over Finnmark med befarte områder 2013

Figur 2. Jálgesvárri, oversikt

Figur 3. Registreringer ved Jálgesvárri, utsnitt

Figur 4. Nord for Nedre Mollešjohka, oversikt

Figur 5. Registreringer ved Sálteluoppal

Figur 6. Registreringer ved Heastabuolža

Figur 7. Registreringer ved Jergul 2013

Figur 8. Registreringer ved samløpet Kárásjohka – lešjohka 2013

Figur 9. Registreringer ved Námmajohka 2013

Figur 10. Registrering av R 5, Sálteluoppal. Prøvestikk i forgrunnen, undersøkelse av overflatefunn og beskrivelse av lokaliteten bak v/ Marianne Skandfer. Per Johnsen – Molleš-Piera – følger med.

Figur 11. R 1:K1. Nedre Mollešjohka fjellstue i bakgrunnen

Figur 12. R 2.

Figur 13. R 3.

Figur 14. Råasbest i elvestranden (foto: Bryan Hood)

Figur 15. Marianne Skandfer graver prøvestikk på R 5 mens Per Johnsen følger med (foto: Bryan Hood)

Figur 16. R 8 sett mot Heastabuolža.

Figur 17. R9 sett mot ØSØ.

Figur 18. R11.

Figur 19. R12 sett mot lešjohka i V. Prøvestikk med trekull under funnposen.

Figur 20. Ceaggoguoika sett mot VSV.

Figur 21. R14. Bryan Hood og Per Johnsen ser på K1, K2 oppe til høyre i bildet.

Figur 22. R14: K11. Bryan Hood står på steinblokken foran den naturlige sprekken i berget som danner skjulestedet. Per Johnsen ser mot enden av dalen der den åpner seg mot Ø. Fangstgropsystemet i R 14 ligger skjult i bjørkeskogen i forkant av berget.

Figur 23. R15:K1 sett mot Jalgesvárri og inngangen til Jalgesgurra i SØ.

Figur 24. R15:K3. Bryan Hood registrerer en av gropene nærmest tjernet. Jalgesvárri i bakgrunnen.

Figur 25. R25:K1. Bryan Hood prøvestikker etter trekull. Sandterrassen med fangstgropsystemet under Jalgesvárri i bakgrunnen.

Figur 26. R24:K2 – K3. Bryan Hood står i bakkant av K3, K2 lengst fram.

Figur 27. R 16 sett mot V.

Figur 28. R 17 sett mot Kárášjohka under terrassekanten i Ø.

Figur 29. R 27:K1. (Foto: Bryan Hood)

Figur 30. R18 sett mot VNV.

Figur 31. R19 sett mot NNØ.

Figur 32. R20 sett mot NV. Bryan Hood inni.

Figur 33. R21:K2 sett mot SV, K1 i bakgrunnen.

Figur 34. Vadestedet over Mollešjohka, med Heastabuolža i bakgrunnen. Panorama mot N og NØ.

Figur 35. Panorama over nedre del av Ceaggoguoika, sett mot vest og sørvest.

Registreringsrapport for LARM-prosjektet, Karasjok k., Finnmark 2013

Marianne Skandfer og Bryan Hood

Innledning

I forbindelse med forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. – 1000 e.Kr." (LARM) er det gjennomført feltarbeid i 2013 i form av befaringer med generell registrering i utvalgte områder i Karasjok kommune, Finnmark, i tillegg til to undersøkelser med utvidet prøvestikking (se egne rapporter: Skandfer 2013a, b). Med årets sesong avsluttes feltarbeidet innenfor prosjektet. Undersøkelsene foregikk i tre utvalgte områder: 1) Mellom Heastabuolža og Jalgesvárri (registrering med noe prøvestikking for uthenting av daterbart materiale), 2) samløpet mellom Kàrasjohka og Iešjohka (registrering med noe prøvestikking, samt et utvidet prøvestikk i en tidligere registrert tuft) og 3) omkring Jergul (registrering med noe prøvestikking, samt et utvidet prøvestikk i en tidligere registrert tuft). I tillegg kjørte vi med bil fra Karasjok til Seitejávri for å se på dette området som tidligere har vært seter/slåtteeområde for bøndene i Karasjok, og opp annleggsvegen langs Námamajohka til Iškuras for å få et inntrykk av overgangen mellom Karasjokdalen og fjellområdet mot Ánarjohkdalen. Feltarbeidet foregikk i tidsrommet 10.-18.06.2013, i varierende temperatur og med alt fra haglbyger til strålende sol. Våren og varmen kom til indre Finnmark 16.mai i år, men nettene var kalde. Da vi var der blomstret multene (rundt 3 uker før normalt), og det var grønt og tørt i skogen, men fortsatt lite insekter og nesten ikke trekkfugler.

Deltakere var Bryan Hood og Marianne Skandfer. Nedre Mollešjohka fjellstue og Jergul Ásttu hjalp oss med overnatting og tilgang til transport/transportmidler, og Per Johnsen bidro også i år aktivt til resultatene av årets feltarbeid med sin kunnskap om områdene omkring Mollešjohka. Registreringene i felt og den foreliggende registreringsrapporten er ført i pennen av Marianne Skandfer med tillegg av Bryan Hood. Kartene er produsert av Bryan Hood. Registreringene omfatter både ikke tidligere registrerte kulturminner og kulturminner som tidligere har vært registrert. Lokalitetene er registrert vha. GPS. På noen av dem er det samlet inn materiale. Funnene er katalogisert i Tromsø Museums hovedkatalog (Musit).

I denne rapporten presenteres først en bakgrunn for registreringene og deretter en begrunnelse for utvelgelsen av områder. Hoveddelen består av en områdevis beskrivelse av funnsteder og utseende for hvert kulturminne, eventuelle dateringsresultat og katalognummer for eventuelle funn. De fleste registreringene er illustrert med foto i den løpende teksten. Lokalitetene er samlet innenfor mindre, geografisk definerte, områder, med tilhørende områdekart. Alle kart er plassert bakerst i rapporten. Avslutningsvis gis det en vurdering av årets registreringer og en samlet tabell over registreringene. En fullstendig liste over GPS-koordinater er lagt ved som appendiks.

Bakgrunn for registreringene

Registreringene er foretatt som del av den empiriske innsamlingen under forskningsprosjektet LARM. Prosjektets overordnede mål er å frambringe ny kunnskap om dynamikk,

variasjon, kontinuitet og endring i landskapsbruk og ressursutnyttelse med hovedvekt på tidsrommet 2500 f.Kr. – 1000 e.Kr. Den overordnede problemstillingen for prosjektet er: Hva kan det nordlige innlandslandskap fortelle om geografisk og kronologisk variasjon og om sosio-kulturell dynamikk? Fra et arkeologisk perspektiv dreier det seg om to hovedproblemer: 1) den mulige etablering av fangstgropsystem for villrein fra omkring 2500 f.Kr. og antatt intensivering av innlandressursbruk frem til Kr.f., og 2) overgangen fra villreinfangst til en form for fangstbasert reindrift.

Vår kunnskap om innlandets betydning i nordnorsk historie er svært begrenset, blant annet på grunn av manglende grunnforskning i innlandsområdene. Prosjektets empiriske utgangspunkt er at vi vet svært lite om hvilke kulturminner og kulturmiljø som finnes, hvordan de er lokalisert i landskapet og hvordan de er kronologisk relatert til hverandre. Noen avgrensede områder ble undersøkt i forbindelse med vassdragsutbygginger mellom 1960 og 1980, men det er grunn til å stille spørsmålsteget ved om det eksisterende kunnskapsgrunnlaget er representativt. Vi har i dag en situasjon der empiri fra kystområdene har stått som premissleverandører for kunnskap om de eldste delene nordnorsk historie. I praksis innebærer dette at alle kulturminner vi får registrert innenfor LARM, uansett alder, bidrar med viktig kunnskap om variasjon, endringer og kontinuitet i landskapsbruk og ressursutnytting i innlandet. Registreringene omfatter derfor lokaliteter som spenner fra eldre steinalder til moderne tid.

Sámiid Vuorkát- Dávvirat/De Samiske Samlinger i Karasjok utførte kulturminneregistreringer i Karasjok kommune gjennom flere år på 1980-tallet. Arbeidet var egentlig ment å skulle omfatte eldre stående bygninger for registrering i SEFRAK, men i visse kommuner, herunder Karasjok, ble mandatet tolket videre. I praksis ble alle kjente kulturminner, inkludert arkeologiske, registrert, trolig mesteparten på basis av informantopplysninger som så ble sjekket opp og kartfestet og beskrevet i felt. Originalmaterialet har vært oppbevart i Karasjok, siden på Fylkeshuset i Vadsø. Her brukes kopier i saksbehandling på kulturvernavdelingen, men materialet har ikke vært systematisert eller lagt inn i offentlig tilgjengelige (og søkbare) registre. Vinteren 2013 besøkte Marianne Skandfer arkivet i Vadsø. Hovedmengden av registreringene synes å være arkeologiske lokaliteter, og det vil følgelig være et svært verdifullt materiale, både i forsknings- og forvaltningssammenheng, når det blir systematisert og gjort tilgjengelig. Finnmark fylkeskommune ønsker, i samarbeid med Sametinget, å få dette til. Vi har vært nødt til å forholde oss til bare deler av det registrerte materialet i form av lister og kartkoordinater, men har stort sett ikke hatt de originale registreringsopplysningene. Flere av våre registreringer er basert på opplysninger i listene, men kulturminnene har ikke tidligere vært nøyaktig kartfestet eller beskrevet. Der vi vet at SVD har hatt opplysninger om kulturminnet er dette tatt med i beskrivelsen.

LARM-prosjektet hadde oppstart 1. mars 2009. Prosjektet er finansiert av Tromsø forskningsstiftelse og Norges forskningsråd, med tilleggsfinansiering av feltarbeid og analyser ved Sparebanken Nord-Norge, Universitetet i Tromsø, Sametinget og Nansenfondet. Prosjektleder er forsker Dr.art. Marianne Skandfer, og deltagerne inkluderer i 2013 professorene Hans Peter Blankholm, Ericka Engelstad, og Bryan Hood og førstamanuensis Asgeir Svestad, alle ved Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.

Utvelgelse av undersøkelsesområder

Registreringsarbeidet i 2013 avsluttet arbeidet omkring de tre satsningsområdene 1) Vuolit (Nedre) Mollešjohka i (Hood og Sommerseth 2010, Skandfer og Hood 2011, Sommerseth 2011), 2) Jergul (Skandfer 2009, 2012a, b, se også Skandfer 2004, 2007) og 3) samløpet mellom lešjohka og Kárašjohka (Skandfer 2009, 2012a, c) (figur 1). Områdene var opprinnelig valgt ut av følgende grunner: de dekker en nesten sammenhengende "korridor" fra viddelandskap i sør til lav elvedal i nord, og representerer dermed ulike landskapstyper. Samtidig og i kontrast til andre deler av indre Finnmark, er de logistisk sett lett tilgjengelige. Viddelandskapet i område 1) Vuolit (Nedre) Mollešjohka krysses i dag av moderne reintrekruter for tamrein, som knytter vinterbeiteområdene sør for lešjohka til sommerbeite-områdene på kysten i nord omkring Porsanger og Hammerfest. En stor esker (lineær istidsmorene) strekker seg minst 30 km fra Vuolit Mollešjohka i nordlig retning, forbi den sørøstlige delen av lešjávri og videre nordover mot Porsanger. Flere slike eskere eller morenerygger i området har trolig vært viktige ferdselsårer, og de arkeologiske registreringene bekreftet hypotesen om at eskeren ble brukt som ferdselsvei relativt tidlig i etteristiden (9000 – 8000 BP) (Hood og Sommerseth 2010, Hood 2012). Mer generelt fremstår de som viktige referansepunkt i landskapet, og kan også ha fungert som en hovedreferanse i det "mentale kartet".

Overgangsområdet 2) Jergul ligger ved et markert topografisk skille mellom vidde og elvedal, mellom "oppe" og "nede". lešjohka forbinder de to landskapene gjennom flere km med til dels vanskelig farbare stryk, og landskapet tilbyr helt bestemte ferdselsruter, langs elvene og over fjellet. Her krysser reintrekk fra høst- til vinterbeite. Ørnulf Vorren (1979) har registrert en del kulturminner i området knyttet til villreinjakt, som fangstgroper, matgjemmer og offerplasser. Innenfor området ligger også tingstedet i gamle Ávjovarre siida, noe som antyder en sentralfunksjon. Område 3) ved samløpet mellom lešjohka og Kárašjohka er et lavereliggende dalføre ved samløpet av lešjohka og Kárašjohka. I motsetning til de to andre er det furuskogen som dominerer, og det er langt til vidda. Her går ingen moderne reintrekk, men stedet er historisk en av de viktigste laksestengselsplassene i Karasjok. Dette var også det best undersøkte området utenfor Alta-Kautokeinovassdraget med tanke på kulturminner før LARM-prosjektet. På nordsida av samløpet ligger de store fangstanleggene og boplassen på Ássebákti (Simonsen 1979), og på sørsida har SVD registrert flere typer synlige strukturer og Tromsø Museum v/Knut Helskog (Helskog 1976) registrert overflatelokaliteter med avslag. Ved å se etter spor fra bruk og bosetting i et bredt tidsperspektiv, fra eldre steinalder til nyere tids rester etter reindriftas flyttinger, håpet vi å få fram antydninger til kronologiske forskjeller i landskapsbruk.

I løpet av prosjektperioden har en rekke nye kulturminner blitt registrert i de tre områdene. På bakgrunn av oppnådde resultat i løpet av prosjektperioden ble utvalgte deler prioritert for registrering også i 2013. Område 1) Vuolit (Nedre) Mollešjohka (figur 2 - 6): Her ble moreneryggene omkring samløpet mellom lešjohka og Mollešjohka prioritert. Topografien antyder at landskapet har forandret seg mye her, med skifter i vannstand og elveløp (se Hood og Sommerseth 2010, Skandfer og Hood 2011). Vi ønsket å se hvilke kulturminner som eventuelt fantes i dette landskapet, utenfor selve eskeren, ved overgangen mellom smale elvdaler i sør og større innsjøer/elvesjøer i nord. Vi ønsket å se spesielt etter lokaliteter fra tidlig metalltid, som ellers forekommer relativt ofte i hovedelvedalene (som Alta-Kautokeinoelva), men som hittil har virket fraværende i registreringene omkring Vuolit Mollešjohka. Kunne områdene utenfor eskeren oppvise lokaliteter fra tidlig metalltid, og dermed avkrefte inntrykket av at boplasser fra denne perioden nesten manglet i regionen? Heastabuolža ble prioritert på grunnlag av funn av en sen-mesolittisk lokalitet i 2010 (Hood og

Sommerseth 2010). Disse er hittil få i innlandet, men plasseringen av dem har stor utsagnskraft om hvor den tidligste ferdseien foregikk (se Hood 2012). Både fjellformasjonen ("hesteryggen") og de store flatene på begge sider av vadestedet over Mollešjohka ble vurdert som interessante. Områdene omkring det store fangstanlegget ved Jálgesvárri (Hood og Sommerseth 2010) var vår tredje prioritet. Etter råd fra Per Johnsen, oppsitter på Nedre Mollešjohka fjellstue, valgte vi å gå langs stryket Ceaggoguoika i lešjohka, vest for det registrerte fangstanlegget, for å se etter mulige boplasser som kunne knyttes til villreinfangsten her, og videre nord og øst for Jálgesvárri, øst for de tidligere registrerte fangstgropene, for å forsøke å avgrense anlegget.

Område 2) Jergul (figur 7): Strekningene langs lešjohka her ved overgangen mellom høyland og lavland har tidligere vist seg å være svært rike på kulturminner (Skandfer 2009, 2012a, se også Vorren 1979). I år ble de to høyeste terrassene i skoggrensen mellom lešjohka og Ettemasvárri og den lavere terrassen ca. 20 m over elva videre nordøst mot Jerguljohka prioritert. På avstand og kart framstod de som lovende mht spor etter eldre ferdsel, bosetting og fangstanlegg for villrein. Videre ble et område sørvest for Ettemasávži, ned mot lešjohka, prioritert. Her var det tidligere rapportert inn et fangstanlegg og flere ildsteder (Bech og Bech 1970), som vi ønsket å kontrollregistrere.

Område 3) Samløpet mellom lešjohka og Kárašjohka (figur 8 -9): I år prioriterte vi å gå systematisk over terrassene på begge sider av den nederste delen av Kárašjohka. Tidligere registreringer har vist at dette er et viktig bruksområde, og vi ønsket å se om det var mer lokale variasjoner i hvor og hvordan ulike typer kulturminner var lokalisert i det. Vi gikk også ned til elva og lette etter åpent berg for å se etter muligheter for kleber i nærområdet, siden "Ássebákti" kan forklares med "Kleberberget" og ligger på nett som ikke undersøkt kleberforekomst hos Norges Geologiske Undersøkelser (NGU).

Reiseplan og metode

Registreringene i 2013 ble gjennomført i tidsrommet 10.-18. juni. 10.06. kjørte vi i leiebil fra Tromsø og ble hentet ved riksveien og kjørt inn til Vuolit (Nedre) Mollešjohka. Her overnattet vi 10. – 12.06. 11.06. registrerte vi ved Sálteluoppal og samløpet mellom lešjohka og Mollešjohka. Vi ble fraktet opp med elvebåt og satt over mellom nesene, og gikk tilbake til fjellstua langs vestsida av elva. 12.06. lånte vi jeepen på fjellstua og kjørte til vadestedet over Mollešjohka ved Heastabuolža. Vi vadet til fots og brukte dagen på begge sider av elva og over fjellryggen. 13.06. ble vi kjørt ned mot Jálgesvárri. Til fots ned til lešjohka før lunsj, deretter med jeepen til toppen av Jalgesvárri og registrering nord for fjellet, før vi ble kjørt ned til riksveien. 13. – 15.06. overnattet vi i Karasjok. 14.06. startet vi med å kjøre til Seitejávri for å se på landskapet langs veien. Dette er et av de tradisjonelle slåttemark-/seterområdene for bøndene i Karasjok. Kjørte videre til Njálbmeguoika og grov et prøvestikk i en tuft (se egen rapport). Befarte deretter til fots langs østsida av stryket ned til samløpet. 15.06. registrerte vi langs vestsida av Njálbmeguoika. Kjørte deretter oppover dalen og opp til Iškuras for å få et inntrykk av landskapet. 15. – 17.06. overnattet vi på Jergul Àsstu. 16.06. rodde vi over lešjohka fra Jergul og prøvestakk i en tuft (se egen rapport) og registrerte et árran like ved. Etter lunsj befarte vi de øverste terrassene mellom elva og Ettemasvárri og videre på motsatt side av veien mot Jerguljohka til fots. 17.06. kjørte vi opp til der veien krysser Čearrugeašjohka. Vi startet med å befare et område mellom Issatavži og Ettemasavži, sør for veien mot lešjohka. Etter lunsj gikk vi nordvestover fra veien opp til den trange dalen nord for Jalgesvárri, der vi hadde

avsluttet noen dager tidligere. 17. – 18.06. overnattet vi i Kautokeino, før vi satte kursen mot Tromsø.

I år ble det mange km utenfor sti, og til dels i svært ulendt terreng. Det var nødvendig for å få et inntrykk av hvordan landskapet så ut utenfor de mest opplagte ferdselsrutene og mest tilgjengelige områdene som vi hittil har prioritert. Lange strekninger uten funn bekreftet at områdene som er valgt ut og befart de tidligere årene virkelig har vært attraktive i eldre tider.

Registreringene ble stort sett foretatt ved direkte observasjon av strukturer eller funn på overflaten. Noen få, utvalgte steder ble det prøvestukket. Tre lokaliteter fra steinbrukende tid ble påvist ved prøvestikking, og flere nedgrodde árran ble påvist på samme måte. På lokaliteter med mye ferdsel og fare for ødeleggelse eller tap av materiale, ble de synlige gjenstandene samlet inn og tatt med, men ellers ble alt liggende igjen. Alle lokalitetene ble kartfestet ved hjelp av håndholdt GPS, hver av dem ble kort beskrevet og fotografert (figur 10). Den foreliggende rapporten inneholder GPS-koordinatene (tabell 2), kart basert på koordinatene (figur 1 – 9), kulturminnebeskrivelsene og utvalgte foto. Der ikke annet er spesifisert er foto tatt av Marianne Skandfer. Kartene er utarbeidet av Bryan Hood.

Figur 10. Registrering av R 5, Sálteluoppal. Prøvestikk i forgrunnen, undersøkelse av overflatefunn og beskrivelse av lokaliteten bak v/ Marianne Skandfer. Per Johnsen – Molleš-Piera – følger med (foto: Bryan Hood).

Registreringer 2013

1) Vuolit (Nedre) Mollešjohka (figur 2-6)

R 1. Sálteluoppal-1 (figur 4-5).

K 1. Árran, godt synlig, bra markert. Ovalt, 90 x 65 cm ytre mål, orientert N – S. Lagt opp av stein i varierende størrelse, seks hodestore i kortendene, mindre langs lengdene. Ligger på toppen av en morenerygg, i S-enden av høyeste rygg, rett V for vannet som deler spissen av neset i to. En del mindre steiner i dagen, større blokker lenger ned mot elvene. Mose og lyngvegetasjon, lite trær langs toppen av ryggen, ellers lave bjørker. Utsikt rett mot Nedre Mollešjohka fjellstue.

K 2. Árran, lite synlig, og lite markert. En svakt oval steinsirkel, 85 x 75 cm ytre mål, orientert Ø – V mot Mollešjohka. Lagt opp av stort sett små steiner, ca. 15 – 20 cm i diameter. 13 steiner stikker så vidt opp av lyngen. Den største steinen ligger i Ø, er 20 cm lang og bare delvis synlig. Ligger 14 m fra K1, på samme rygg. Prøvestikk med graveskje i midten ga trekull og viste at strukturen ikke er fylt. Trekullprøve datert til etter AD 1690 (tabell 1). (figur 11).

Figur 11. R 1:K1. Nedre Mollešjohka fjellstue i bakgrunnen

R 2. Sálteluoppal-2. Árran, bra synlig, bra markert. Rektangulært, 95 x 70 cm, orientert Ø – V på tvers av moreneryggen. Ramme av 6 hodestore steiner, der én stein mangler i S på å ha full sirkel. Det ligger en stein midt i ildstedet. R 2 ligger ca 40 m S for R1:K2, litt Ø for høyeste punkt på ryggen. Vegetasjon som R 1. (figur 12).

Figur 12. R 2.

R 3. Sálteluoppal-3. Buorra (matgjemme) i liten ur. Uryddig utplukket fordypning med utkastet stein omkring. Fordypningen 2 x 1,5 m, 0,7 m dyp, anlagt inn mot stor steinblokk i N. Sju hodestore steiner lagt opp på steinblokken. Ligger i skråningen ned mot en liten dal, 2 m nedenfor toppen og i nordenden av moreneryggen med R1 – R2.(figur 13).

Figur 13. R 3.

R4. Mollešjohnjårga.

Funnsted for flere små stykker tremolitt (asbest). I strandgrus på sørligste spiss av neset i samløpet mellom Mollešjohka og lešjohka. 2 – 10 cm lange, største mål. Ikke vannrullet eller slitt, og framstår som "ferske". (figur 14).

Figur 14. Råasbest i elvestranden (foto: Bryan Hood)

R5. Sálteluoppal-4. Lokalitet med kvartsavslag. På og omkring toppen av en liten morenerygg som nå danner et nes ut i lešjohka, mellom elva i Ø og myr i V. I kjørespor etter terrengmotosykkel som har snudd brått i en liten skråning under toppen lå ca. 30 – 40 avslag og en rektangulær "blokk", 4 x 1,5 cm. Prøvestikk (20 x 20 cm) 3 m N for kjøresporet (på toppen av morenen) ga flere tynne, krystallinske, stort sett små avslag, ett avslag trolig med retusj og trekull. Trekullet er datert til 3630 – 3560 f.Kr. (tabell 1). Funnene fra prøvesticket tatt med. To prøvestikk på lavere flater mot VSV var uten funn. (figur 15).

Figur 15. Marianne Skandfer graver prøvestikk på R 5 mens Per Johnsen følger med (foto: Bryan Hood)

R6. Grop. Enslig grop på terrassen S for stryket mellom Stohpoluoppal og Sálteluoppal, ovenfor myrbrem mot elva i Ø og N for en bekk. 1,5 m i diameter fra vollkrone til vollkrone, 0,5 m dyp. Lavbevokst. Noen steiner opp i dagen på terrassen, spredte bjørker, ellers lyng og lav. Ingen andre strukturer i nærheten. Ikke fangstgrop. Uviss bruk og alder.

R7. Árran, lite synlig, lite markert. 80 cm i diameter. Sirkulær ramme av sju hodestore steiner, delvis synlige. Ikke fylt. På en liten flate S for toppen av moreneryggen, 30 m V for elva, N for myrdrag mellom to rygger – myra går ut i elva. Lyng, lav og litt dvergbjørk, noe småbjørk i området. Enkelte steiner opp i dagen på moreneryggen. Høyere nivå på ryggen og sand i SV.

R8. Sør for Heastabuolža (figur 6).

Funnsted for ett avslag i kvartsitt. På lav morenerygg Ø for veien/stien mot Heastabuolža, ca 100 m Ø for der kjøresporet passerer en stor steinblokk med rødt stimerke og rett N for et lavere nivå med mye og store steiner. Ryggen går N – S mot vadestedet og har lavere områder mot N, men tilsvarende høye rygger lenger unna. Midt på høyden med lokaliteten er en liten kvartsblokk. Flere små, utblåste områder. Avslaget lå 1,5 m N for kvartsblokken. (figur 16).

Figur 16. R 8 sett mot Heastabuolža.

R9. Under Heastabuolža.

Overflatelokalitet med avslag. Et 20-talls små avslag i grå og hvit Porsanger-chert, alle mindre enn 2 cm. Ligger over en strekning av 4 m langs kjøresporet langs S-sida og innunder Heastabuolža, i kanten av en stor flate med flere lave rygger i SV mellom Heastabuolža og elva. 3 prøvestikk, ett negativt rett S for kjøresporet, ett negativt rett N for kjøresporet og ett med flere avslag i kanten av kjøresporet. Alt samlet opp og tatt med. (figur 17).

Figur 17. R9 sett mot ØSØ.

R10. Under Heastabuolža. Árran, lite synlig, lite markert. Tilnærmet sirkulært. 60 cm i diameter. 7 steiner, 8 – 15 cm i diameter, delvis synlige i rammen omkring. I hvert fall én skjørbrent. Ligger 10 m NØ for R28:k6 og R28:k7 (registrert v/Sommerseth og Hood 2010), ved foten av Heastabuolža, rett før der kjøresporet begynner oppstigningen.

R11. Buolžajohka (figur 2).

Árran, godt synlig, bra markert. I kjørespor langs Ø-sida av Buolžajohka ned til lešjohka. 1,0 x 0,8 m, orientert ØNØ-VSV mot lešjohka. På liten slette med lave rygger (ca. 1 m høye) mot S, SV og SØ. Åpent mot bekk ca. 30 m mot N. (figur 18).

Figur 18. R11.

R12. Ceaggoguoika-1.

Lokalitet med avslag. På et lite, avrundet og klart avgrenset nes ut mot stryket Ceaggoguoika, i dag ca. 30 m S for elva og ca. 1,5 m høyere enn dagens elvebredde, som danner en flat terrasse foran neset. Mot NV svinger terrassen neset ligger på inn, som med et høyere/annet elveløp må ha dannet en bred bukt. På neset er flere større og mindre steiner synlige i dagen, den største midt på flaten. Tørr lavvegetasjon med mose og lyng i skråningene omkring, frodig lyngvegetasjon på elvebredden. Spredte småbjørker, og et tett bjørkekratt i NØ. Utsikt mot stryket i VNV og mot den markerte høyden på motsatt side av elva. Rett Ø for høyden er et vadested for rein og elg. Lokaliteten funnet ved prøvestikking. Prøvestikk 1 ble lagt 3 m inn (S) fra kanten av neset mot elva. Her var flatehuggingsavslag i finkornet kvartsitt. Prøvestikk 2 ble tatt 1,5 m S for prøvestikk 1, rett S for en skjørbrent stein delvis oppe i dagen. Under et tynt lavdekke var et lyst utfellingssjikt før rødere, fin sand. Her var avslag og trekull inntil 1,5 cm ned under overflata, gjennom hele utfellingssjiktet. Til dels større biter i en konsentrasjon på 5 cm i

diameter. Prøvestikk 3, 8 m ØNØ for prøvestikk 1 og ved roten av neset, var negativt. Trekullprøve artsbestemt til furu (Høeg 2013), som ikke vokser i området i dag, og datert til 1740 – 1540 f.Kr. (tabell 1) (figur 19).

Figur 19. R12 sett mot lešjohka i V. Prøvestikk med trekull under funnposen.

R13. Ceaggoguoika-2.

Árran. Bra synlig, lite markert. På høy terrasse rett ved stryket. Elva skjærer her gjennom en bred morenerygg, som danner høye terrassekanter på begge sider. Strukturen ligger ca. 18 m S for kanten av terrassen mot elva. 1,0 x 0,7 m, orientert N – S mot elva. Oval omkrets, 9 steiner delvis synlige. En større stein i N, diameter 20 cm, de andre mindre. Lavvegetasjon med litt dvergbjørk.

Det ble prøvestykket sporadisk langs terrassekanten mot elva, med unntak av en tydelig skjørbrent stein uten funn. Terrassen er en bred flate med god utsikt mot N, NV og S, over elva og V-enden av moreneryggen på motsatt side (figur 20).

Figur 20. Ceaggoguoika sett mot VSV.

R14. Jalgesgurra-1 (figur 3).

Langs N-sida av Jalgesvárri går et trangt skar med en liten bekk, som åpner seg mot myrområder i V og Ø. Her er en rekke kulturminner som danner et større kulturmiljø, registrert under R14 - R15 og R25 – R26. R14 ligger inntil den N-lige fjellfoten av Jalgesvárri. Her går en bratt og storsteinet blokkur langs fjellfoten.

R14, K1 - K2 er to buorra (matgjemmer), i nederkant av Jalgesvárri, vendt mot N og beliggende i en avgrenset ur nederst mot den myrlendte dalbunnen. Noe stor stein i dagen, men bare ur akkurat her. (figur 21).

K1. Buorra. 1,5 x 2,0 m, indre mål, 1 – 1,5 m tykke valler, 1,1 m dyp. Bygd opp av stein inntil 0,8 m i diameter.

K2. Buorra. 4 m SØ for K1 og 2,5 m høyere opp i ura. 1,8 x 2,0 m indre mål, 1,6 – 1,0 m brede valler, 1 m høyere enn terrenget omkring. I midten ligger en samling rundstein, 0,2 – 0,5 m i diameter. Kjøttgjemmet synes uåpnet. Større steiner i kretsen omkring, opptil 1 m i diameter.

Figur 21. R14. Bryan Hood og Per Johnsen ser på K1, K2 oppe til høyre i bildet.

K3 – K10. er de V-liste fangstgropene i et system som løper på sandterrassen mellom den N-lige fjellfoten og den lille bekken midt i skaret mot N. Denne delen av systemet starter rett under K1 – K2. Gropene er ikke nærmere beskrevet enn til å være godt synlige, drøyt 1 m dype, flere med rektangulær bunn orientert på tvers av systemet. Lyng- og mosevegetasjon med spredte småbjørker.

K11. er et skjulested mellom store steinblokker i N-skråningen av Jalgesvárri. Ett, muligens to steder, er det antydning til oppmuringer ved naturlige små hulrom/hellere. Herfra er det god oversikt over trekkveien gjennom dalen og bare noen meter til de nærmeste fangstgropene (figur 22).

K12 – K24. er fangstgroper i fortsettelsen av K3 – K10, Ø-over langs fjellfoten til en markert morenebakke ved et lite tjern. Fangstgropene og vegetasjonen tilsvarer K3 – K10.

Figur 22. R14: K11. Bryan Hood står på steinblokken foran den naturlige sprekken i berget som danner skjulestedet. Per Johnsen ser mot enden av dalen der den åpner seg mot Ø. Fangstgropssystemet i R 14 ligger skjult i bjørkeskogen i forkant av berget.

R15. Jalgesgurra-2. Lokaliteten ligger rett V for Jalgesgurra-1 og må ses i forlengelse av dette (figur 3).

K1. Árran. Lite synlig, lite markert. På langstrakt slette/terrasse mellom myrvann N for Jalgesvárri og S for høy morenerygg. En stor, flat stein, 20 x 35 cm i S, og totalt fire steiner synlige. Flere synes å mangle mot N og Ø. Vanskelig å anslå størrelse. En stor, krum trestokk ligger utenfor steinene langs V-kanten av strukturen. Lyngvegetasjon med spredte lave bjørker, en i Ø-kanten av strukturen. Trekull påvist i lite prøvestikk bekreftet at dette var et árran. Prøve tatt og artsbestemt til bjørk (Høeg 2013), datert til etter AD 1700 (figur 23).

Figur 23. R15:K1 sett mot Jalgesvárri og inngangen til Jalgesgurra i SØ.

K2. – K22. Fangstgroper. Ø-ligste del av fortsettelse av systemet beskrevet i R14, beliggende langs en flat sandmorene fra Ø-enden av myrtjernet N for Jalgesvárri og NV-over langs kanten av tjernet fram til kanten av en myr. Gropene tilsvare dem registrert under R 14, og er orientert tilsvarende, på tvers av systemets lengderetning. I den Ø-ligste delen av delsystemet ligger gropene i to parallelle rekker med få meters mellomrom, den ene helt ytterst på skrenten mot myrtjernet (figur 24), den andre litt inn på terrassen.

Figur 24. R15:K3. Bryan Hood registrerer en av gropene nærmest tjernet. Jalgesvárri i bakgrunnen.

K23. Árran. Nyere, stort.

K24. – K26. Fangstgroper. De NV-ligste gropene i systemet, nærmest myren der systemet slutter i NV. Tilsvarende K2 – K22.

K27. Árran. Framstår som relativt ungt, lite overgrodd.

K28. Árran. Framstår som relativt ungt, lite overgrodd.

R25. Jalgesgurra-3. Lokaliteten ligger rett N for de Ø-ligste fangstgropene i systemet gjennom Jalgesgurra, på motsatt side av bekken gjennom skaret og der skaret vider seg ut mot myrene i Ø og SØ.

K1. Árran. Lite synlig, lite markert. 0,6 x 0,5 m, svakt oval steinramme nesten helt nedgrodd i mose. Orientert Ø – V langs skaret. 5 steiner delvis synlige, dvergbjørk i Ø. Ikke steinpakning/fylt. Strukturen framstår ikke som noen forhøyning i terrenget, slik árran ofte kan gjøre. Ligger på SV-enden av en tørr sandterrasse, den første større terrassen Ø for skaret. (figur 25).

Figur 25. R25:K1. Bryan Hood prøvestikker etter trekull. Sandterrassen med fangstgropsystemet under Jalgesvárri i bakgrunnen.

K2. Árran. Bra synlig, lite markert. 2 m Ø for K1. 0,8 x 0,6 m ytre mål, svakt ovalt, orientert Ø – V. Ramme av sju steiner, delvis synlige. Største stein 25 cm lang. Ikke steinpakning/fylt. Masse trekull i prøvestikk. Datert til etter AD 1690.

K3. Árran. Ikke nærmere beskrevet. Trolig relativt ungt.

R26. Jalgesgurra-4. Lokalitet på lav sandrygg Ø for skardet og S for bekken, som et “nes” ut i myra.

K1. Árran, bra synlig og markert, ca 40 m Ø for R 25 og på motsatt side av bekken. 0,85 x 0,70 m ytre mål, svakt ovalt, orientert N – S. Trestokk med diameter 8 cm ligger langs V-siden, men kan være tilfeldig. Steinene lite overgrodd og ildstedet ikke fylt.

K2. Grop, uviss funksjon. Liten, svak forsenkning, ca. 1,5 x 0,8 m, 0,25 m dyp.

R23. Čearrugešjohka-1. Kulturmiljøet ligger på en N – S-gående sandrygg mellom Čearrugešjohka i Ø og et myrparti i V, like N for riksveien, der det går en traktorvei innover. Kulturminnene ligger Ø og NØ for kjøresporet og til sammen 12 fangstgroper og tre árran ble registrert.

K1. – K3. Fangstgroper langt S på sandryggen. En ligger alene, de tre rett i nærheten av hverandre. De er ikke nærmere beskrevet.

K4. Árran. Lite synlig, lite markert. Rektangulært, 0,8 x 0,6 m, orientert N – S, synes ikke å ha steinpakning. Nedgrodd, seks steiner delvis synlige, største 20 cm lang. Området er lyngbevokst med litt einer, som kan tyde på at området har vært/er brukt som beite. Ligger på en tørr terrasse med myr i NNØ og en liten morenerygg i SSV. Spredte bjørk- og einebusker, dvergbjørk og lyng.

K5. Árran. 10 m S for K1. Tilnærmet sirkulær, 0,75 m i diameter, ytre mål. 6 steiner i ramme, største 25 cm lang. Framstår som nyere enn K1 fordi den er lite tilgrodd.

K6. – K11. Fangstgroper. Ikke nærmere beskrevet.

K12. Árran. Ovalt, 0,9 x 0,7 m, orientert N – S, fire delvis synlige steiner, noen skjørbrente.

K13 – K15. Fangstgroper. Ikke nærmere beskrevet.

R24. Čearrugešjohka-2 (figur 2).

Kulturmiljøet ligger i Ø-kanten av en bratt N – S-gående morenerygg rett V for Čearrugešjohka, der elva går i en liten dal mellom to rygger. Det er mye stor rullestein i ryggene og i dalen, slik at det er lett å finne vadesteder. Det er et bra vadested rett Ø for kulturmiljøet, mens det bare er myr i dalebunnen videre mot N. Bortsett fra vadestedet er området vanskelig farbart på grunn av all steinen og myrområdene, og framstår som lite tilgjengelig. Kulturmiljøet består av ett árran og to buorra'er.

K1. Árran. Bra synlig, lite markert. Tilnærmet sirkulært, 1,2 x 1,0 m ytre mål, 9 steiner delvis synlige.

K2. – K3. Dobbelt buorra (matgjemme). Bra synlig, lite markert, noe uryddig. Anlagt i det eneste partiet med rullesteinsur langs morenekanten, rett i overkant av K1. Flere større steiner oppe i dagen ellers i skråningen. Hele anlegget måler 5 x 3 m. Største rom (K2) i S: 1,6 x 1,5 m indre mål, mindre rom i N (K3): 1,5 x 1,2 m. K3 er mer utydelig enn K2. Begge bygget av større og mindre steiner, opp i 0,7 m i diameter. (figur 26).

Figur 26. R24:K2 – K3. Bryan Hood står i bakkant av K3, K2 lengst fram.

2) Samløpet mellom Kárasjohka og lešjohka (figur 8-9)

R16. Mulig tuft. Bra synlig, lite markert. Beliggende på Skáidegeahči, på toppen av en lav NØ – SV-orientert sandrygg. Flere sandrygger med tilsvarende orientering langs elva, den høyeste nærmest elva mot Ø. Strukturen er orientert langs ryggen, NØ – SV, 3,2 x 2,2 m fra vollkrone til vollkrone. Vag, utflytende voll mot V, ellers ingen synlig voll. 0,2 m nedgravd i forhold til terrenget omkring. Tørr lavvegetasjon med litt lyng og spredte, unge furutrær. (figur 27).

Figur 27. R 16 sett mot V.

R17. Trolig tuft, bra synlig, lite markert. Synlig som forsenkning uten voll, 3,0 x 2,5 m fra vollkrone til vollkrone, orientert NNØ – SSV langs terrassekanten. 0,5 m dyp. Ligger litt SV for ytterste spiss av neset, på den høye terrassen nærmest elva, 15 m V for terrassekanten. Lyngbevakst og med flere småbjørker i området mot elvesamløpet i NØ. (figur 28).

Figur 28. R 17 sett mot Kárásjohka under terrassekanten i Ø.

R27: K1 – K2. Rett S for og synlig fra veien fra Karasjokdalen opp til Iškoras, ca. 50 m V for der veien krysser Námájohka er to kulturmodifiserte furutrær/trær med barktekt. Bare ett relativt begrenset område er skavet av på begge to, begge vendt mot S. Flere andre store furuer i

området ble undersøkt, uten funn. Terrenget består av morenerygger gradvis stigende mot S, med lyng og mose, og store furutrær. På motsatt side av veien går et reingjerde, og terrenget skrår bratt ned i elvedalen. (figur 29).

Figur 29. R 27:K1. (Foto: Bryan Hood)

3) Omkring Jergul (figur 7)

R18. Árran, lite synlig, lite markert. 1,3 x 1 m ytre mål, orientert SV – NØ langs elva. Ujevnt oval, 8 steiner delvis synlige i trolig ytre ramme, dessuten to så vidt synlige inni og flere like utenfor. Flere steiner kjennes under torva, men anlegget virker ikke steinfylt. De største steinene i rammen inntil 25 cm i diameter. Ligger i vagt kjørespor på den laveste terrassen langs lešjohka, 20 m Ø for tufta med ID 169787-2 i Askeladden, registrert som R24:K2 i 2012 (Skandfer 2012a). Utsikt over elva mot Jerguljohka og Jergul Ásstu. (figur 30). Trekullprøve datert til 1880 – 1690 f.Kr. (tabell 1).

Figur 30. R18 sett mot VNV.

R19. Offerring (?) – tilsvarende Vorrens “offerringer”. Lite synlig, godt markert. 4,8 m N – S, 5,0 m Ø – V indre mål. Lagt opp av rundstein i varierende størrelse, 0,1 – 0,6 m i diameter. Vegghøyde innvendig opptil 0,8 – 1,0 m, bredde 0,8 – 0,9 m. 3 partier av muren er litt lavere, hhv. i Ø, V og N. Innvendig tydelig 5-kantet, med lengste mur mot V med ett av de lavere partiene på midten. Spissest vinkel mot V. Framstår som godt bevart; knapt nok en stein har rast inn. Ligger i N-kanten av et stort, vegetasjonsfritt rullesteinområde, opp mot nakne bergflater i Ettemasvárri i V, skjult av tett bjørkeskog fra veien som bare er ca. 250 m unna. Vorren (Topografisk arkiv, Tromsø Museum) henviser til en offerring som skal ligge på SV-sida av Jergul, og som den opprinnelige veitraseen for riksveien som ble anlagt tidlig på 1970-tallet skal ha kommet i konflikt med. Informanter har fortalt at veien ble lagt om for å bevare strukturen. Tilsvarende historie finnes for anlegget like NØ for bygda. Det er ingen markering for R 19 på noen av kartene over offerringer som Vorren har publisert, og det er da ingen ting som tyder på at R19 har vært beskrevet eller kartfestet tidligere. (figur 31).

Figur 31. R19 sett mot NNØ.

R20. Oppmuring av stein, uviss funksjon. Uryddig oppmurt ring av stein med lite rom innenfor, anlagt inn mot en blokkur i den nedre SØ-kanten av Jergulvárri, rett SV for der riksveien krysser en bekk. Fuktig og ulent område mellom veien og fjellfoten. 1,4 x 1,0 m indre mål, orientert Ø – V langs fjellfoten, 0,4 – 0,5 m dyp. Oppmuringen rundt det indre rommet 1 – 1,4 m høy. (figur 32).

Figur 32. R20 sett mot NV. Bryan Hood inni

R21. Lokalitet med to árran i sti/kjørespor V for Jerguljohka, på øverste terrasse mot fjellfoten, 10 m Ø for der fjellet stiger bratt opp.

K1. Árran, lite synlig, lite markert. 1,0 x 0,7 m, ytre mål, orientert N – S langs terrassen det ligger på. Tegner seg som svak, 8 – 10 cm høy forhøyning omgitt av delvis synlige steiner, 9 stk i ujevn oval. Trekull påvist ved prøvestikk. Kan være delvis fylt.

K2. Árran, 8 m N for K1, lite synlig, lite markert, også i kjøresporet. Orientert N – S. 1,1 x 1,0 m. Flere steiner av varierende størrelse delvis synlig i en ujevn oval. Større steiner, inntil 25 cm i diameter, i “ramme”, flere mindre, skjørbrente inni og mot S. Anlegget har steinpakning/er fylt. (figur 33).

Det kan være flere árran lenger N langs terrassen, men det er en del rullestein i dagen i stien og utenfor er det kraftig lyngvegetasjon, så vi klarte ikke å observere mer enn disse to.

Figur 33. R21:K2 sett mot SV, K1 i bakgrunnen.

R22. Árran, bra synlig, lite markert. Steiner danner komplett sirkulær ramme omkring et åpent indre, 0,6 m i diameter ytre mål. Framstår som en svak, ca. 10 cm høy struktur. Steinene inntil 0,25 m i diameter.

Vurderinger av resultatene

Et av hovedresultatene etter årets registreringer er at inntrykket av Njullageaži/Matveien (eskeren) som det sentrale bosettingsområdet og ferdselsåren i regionen fortsatt er sterkt. Eskeren framstår som den sentrale topografiske referanselinjen gjennom regionen, med bosettingsspor fra eldre steinalder opp i nyere tid. Basert på årets registreringer kan likevel en alternativ ferdselsrute foreslås langs moreneryggene som danner en nord-sør-gående "vei" fra vestsiden av Sálteluoppal til ryggen som strekker seg nordover vest for Øvre Mollešjohka fjellstue. På nesene/moreneryggene på begge sider av Sálteluoppal av ble det i år registrert tre árran som antas å være av relativt ny dato, den ene (R1:K1) ganske riktig datert til etter 1690 e.Kr. (tabell 1), en buorra og en lokalitet med avslag (R 5) datert til 3630 – 3380 f.Kr. Trekull i et prøvestikk tatt ved kraftverket ved Nedre Mollešjohka i 2011 (Skandfer og Hood 2011:R28) er datert til 3510 – 3360 f.Kr., og sammenfaller dermed med dateringen fra Sálteluoppal. Litt lengre opp i elveløpet og utenfor eskeren, mellom Sálteluoppal og Stohpoluoppal, er det tidligere registrert flere lokaliteter med avslag, og disse lokalitetene ligger også langs den alternative ruten (Skandfer og Hood 2011). Ved Heastabuolža (figur 34) ble det i år registrert flere nye lokaliteter: to med avslag og ett árran i sammenheng med en tidligere registrert

boplass (ID 142066, se Hood og Sommerseth 2010), nå med til sammen tre rektangulære ildsteder. Ett av dem er datert til etter 1690 e.Kr., noe som kanskje vitner om gjenbruk.

Figur 34. Vadestedet over Mollešjohka, med Heastabuolža i bakgrunnen. Panorama mot N og NØ.

På bakgrunn av årets registreringer kan bare noe av den kronologiske variasjonen som tidligere har vært foreslått (Skandfer og Hood 2011) opprettholdes: Flere nye lokaliteter fra steinbrukende tid er, som tidligere, funnet på moreneryggene sør for Buolzajávri – Stohpoluoppal ned til Vuolit (Nedre) Mollešjohka. To lokaliteter er datert til omkring 3500 f.Kr. Fortsatt mangler vi lokaliteter som sikkert kan tidfestes til tidlig metalltid i hele dette området. Det må igjen pekes på at bygningen av fjellstuene ved Nedre og Øvre Mollešjohka sannsynligvis har fjernet alle arkeologiske spor på to optimale steder for bosetting ved eskeren. Ved Vuolit (Nedre) Mollešjohka fortalte beboerne at det hadde vært store mengder reinbein i massene den gangen gårdsområdet ble planert, noe som tyder på aktivitet knyttet til reindrift eller jakt/fangst. (Skandfer og Hood 2011). Lokaliteter fra forhistorisk tid utenfor eskeren nord for Nedre Mollešjohka er fortsatt få og spredte, og det kan ikke utelukkes at flere av lokalitetene med avslag som er registrert skal knyttes til annerledes elveløp og noe høyere vannstand enn det vi ser i dag. Lenger sør langs lešjohka mot Šouššjávri, der det store fangstanlegget ved Jalgesvárri kommer ned mot stryket Ceaggoguoika (figur 2, 3, 35), registrerte vi derimot i 2013 en liten lokalitet med flatehuggingsavslag. Lokaliteten er datert til 1740 – 1540 f.Kr. (tabell 1), det vil si første del av tidlig metalltid. Lokaliteten kan ses i sammenheng med trekkruta for rein og elg over elva rett ovenfor stryket og med fangstgropanlegget. I samme område ble to árran av relativt ny dato registrert.

Figur 35. Panorama over nedre del av Ceaggoguoika, sett mot vest og sørvest.

I den nordlige forlengelsen av eskeren er det fortsatt ikke funnet boplasser fra steinalder, tidlig metalltid og jernalder/middelalder/tidlig nyere tid før vi kommer opp til Heastabuolža. Mens vi tidligere bare kjente til árran av relativt ny dato i den nordlige delen av området, har vi nå også funnet dem omkring samløpet mellom lešjohka og Mollešjohka. Ingen av dem er rektangulære, slik som flere langs eskeren, men de er i stedet mindre, ovale og skal knyttes til den moderne reindrifta. De kan trolig dateres til de siste 150 – 200 år. Årets registreringer støtter det tidligere inntrykket om at mindre, ovale árran assosiert med nyere tids ekstensiv reindrift har en bred distribusjon over de fleste landskapskontekster, både langs eskeren, langs vann, elver og (potensielle) flytteveier, i høyden på vidda og i lavlandet i elvedalene.

Årets registreringer tydeliggjorde ytterligere betydningen av villreinfangsten ved Jalgesvárri. I Jalgesgurra langs den sørlige foten av Jalgesvárri, ble 39 nye fangstgroper registrert. De danner den østligste utløperen av det store Jalgesvárri-anlegget, der totalt 294 groper er registrert. I ytterkant av anlegget mot øst ble også tre árran av relativt ny dato registrert. To (R15:K1, R25:K2) er datert til etter 1690/1700 e.Kr. De nyere árran'ene danner dermed antydninger til konsentrasjoner ved endene av fangstanlegget. Begge steder kan karakteriseres som markerte terrengskifter; det ene ved et vadested, det andre der landskapet åpner seg opp nedover mot den store øst-vest-gående elvedalen med lešjohka. Vorren (Vorren 1944:64-65, se også 1957:159, 1958:11-12, 1982: 57-58, 1998) kaller slike kritiske overgangsteder *suohpaš*, og påpeker at de er viktige i reindriftas landskapsbruk.

Under årets registreringer ble det også funnet fangstgroper i to grupper på hhv. tre og fem groper, på lave sandrygger langs Čearrugeašjohka, ca. 3 km SØ for de østligste gropene i Jalgesvárri-anlegget. Gropssystemene er de høyestliggende kjente av flere mindre gropsystem mellom Šouššjávri og Issatávži, på begge sider av lešjohka. Strekingen framstår som et viktig område for villreinfangst, i et "belte" noen kilometer sør for Jalgesvárri-anlegget. Gropene er åpenbart ment å skulle fange opp det/de samme trekket/-ene som Jalgesvárri-anlegget. Et forsøk på å gjenfinne et tidligere beskrevet system sørvest for Ettemasávži (Bech og Bech 1970), innenfor samme "belte", ga derimot ingen resultat. De to fangstgropkonsentrasjonene i området framstår som svært ulike: mens anlegget ved Jalgesvárri danner én og til dels to parallelle, nesten sammenhengende rekker av groper over en strekning på rundt 4 km, består systemene lenger sør adskilte grupper av mellom 3 og 10 groper. Forskjellene gir konkret grunn til å vurdere variasjoner i tid og teknologi innenfor gropfangst av villrein. Den moderne trekkruta i området krysser over veien øst for Issatroavvi, og vises i dag som en ca. 40 m bred, treløs nord-sørgående korridor nedenfor veien.

Registreringene ved samløpet mellom Kárásjohka og lešjohka langs Njálbmeguika (figur 7) støtter det tidligere inntrykket av dette som et sentralt aktivitetsområde. Ytterligere to nedgravde tufter ble registrert i tillegg til de tre vi kjente tidligere, og området som helhet, nordsiden av elvesamløpet inkludert, har i dag den største konsentrasjonen av lokaliteter med nedgravde tufter etter Pasvikdalen. Tuftene i Karasjokdalen varierer i størrelse og form. Relativ nærhet til elva, men samtidig god høyde over den (ca. 20 m), og dessuten nærhet til kulper og utvidelser i elva synes å være felles topografiske lokaliseringsfaktorer for disse tuftene.

Beta-nr.	Lokalitet		BP (ukal.)	F.Kr./e.Kr. (2 sigma)
361363	Salteluoppál-4, R5		4760 +/- 30 BP	3630 - 3560 , 3540 - 3500 , 3460 - 3380 f.Kr.
361362	Salteluppál-1, R1:K1		100 +/- 30 BP	etter 1690 e.Kr.
361353	Jalgesgurra R2:5K2		100 +/- 30 BP	etter 1690 e.Kr.
361352	Jalgesgurra R15:K1		70 +/- 30 BP	etter 1700 e.Kr.
361349	Ceaggoguoika R12		3390 +/- 30 BP	1740 - 1710, 1077 - 1600. 1570 - 1560 f.Kr.

Tabell 1. Dateringer fra registreringene 2013

Kilder

Bech, K. og Bech, J. 1970 *Rapport over reise i Finnmark 1970*. Topografisk arkiv, Tromsø Museum, Universitetet i Tromsø.

Helskog, K. 1977 *Registreringsrapport*, Topografisk arkiv, Tromsø Museum.

Hood, B. 2012 Hood, B. 2012 The Empty Quarter? Identifying the Mesolithic of Interior Finnmark, North Norway. *Arctic Anthropology* 49(1):105-135.

Hood, B. og Sommerseth, I. 2010 *Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." LARM. Registreringsrapport Indre Finnmark 2010*. Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Universitetet i Tromsø.

Høeg, H. I. 2013 *Analyse av 13 trekullprøver fra Karasjok, Finnmark*. Rapport 12/7-13.

Skandfer, M. 2004 *Framveksten av samisk etnisitet i lys av innlandsområdenes økte betydning ca. 2300 f.Kr. - 300 e.Kr.: Arkeologiske undersøkelser ved Njálbmeguika, Karasjok k., Finnmark 2004*. Feltrapport, Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi.

Skandfer, M. 2007 *Registreringsrapport: Registreringer Kautokeino, Karasjok og Tana kommuner i forbindelse med post-doktorprosjekt i arkeologi 2006 - 2007*. Universitetet i Tromsø, Institutt for arkeologi, Tromsø.

Skandfer, M. 2009 Ethics in the Landscape: Prehistoric Archaeology and Local Sámi Knowledge in Interior Finnmark, Northern Norway. *Arctic Anthropology* 46 (1–2).89-102.

Skandfer, M. 2012a. *Registreringsrapport: Registreringer i Karasjok og Kautokeino kommuner 2012. Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." (LARM)*. Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi, Tromsø.

Skandfer, M. 2012b *Foreløpig rapport fra utgravning: ID 134692 Čoallajávri, Karasjok k., Finnmark* Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." (LARM). Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi.

Skandfer, M. 2012c *Foreløpig rapport fra utgravning: ID 143694 Guovžadievvá, Karasjok k., Finnmark*. Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 2500 f.Kr. - 1000 e.Kr." (LARM). Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi 2012.

Skandfer, M. 2013a *Rapport fra prøvegravning: ID 67875 Njálbmeguika, Karasjok k., Finnmark, 2013*. Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi.

Skandfer, M. 2013b *Rapport fra prøvegravning: ID 169787-2 tuft overfor Jergul, Karasjok k., Finnmark, 2013*. Universitetet i Tromsø: Institutt for arkeologi og sosialantropologi.

Skandfer, M. og Hood, B. 2011 *Registreringsrapport 2011, Indre Finnmark. Forskningsprosjektet "Landskapskunnskap og ressursforvaltning i Indre Troms og Finnmark 300 f.Kr. - 100 e.Kr."(LARM)*. Institutt for arkeologi og sosialantropologi: Universitetet i Tromsø

Simonsen, P. 1979 *Juntavadda og Assebakte – to utgravninger på Finnmarksvidda. Acta Borealia 17*.

Vorren, Ø. 1944 *Dyregraver og reingjerder i Varanger*. Nordnorske Samlinger 6:3-99.

Vorren, Ø. 1957 *Villreinfangst med gjerder og graver i Norge. I: Sámiid Dilit. Föredrag vid Den Nordiska Samekonferensen, Jokkmokk 1953*. Oslo.

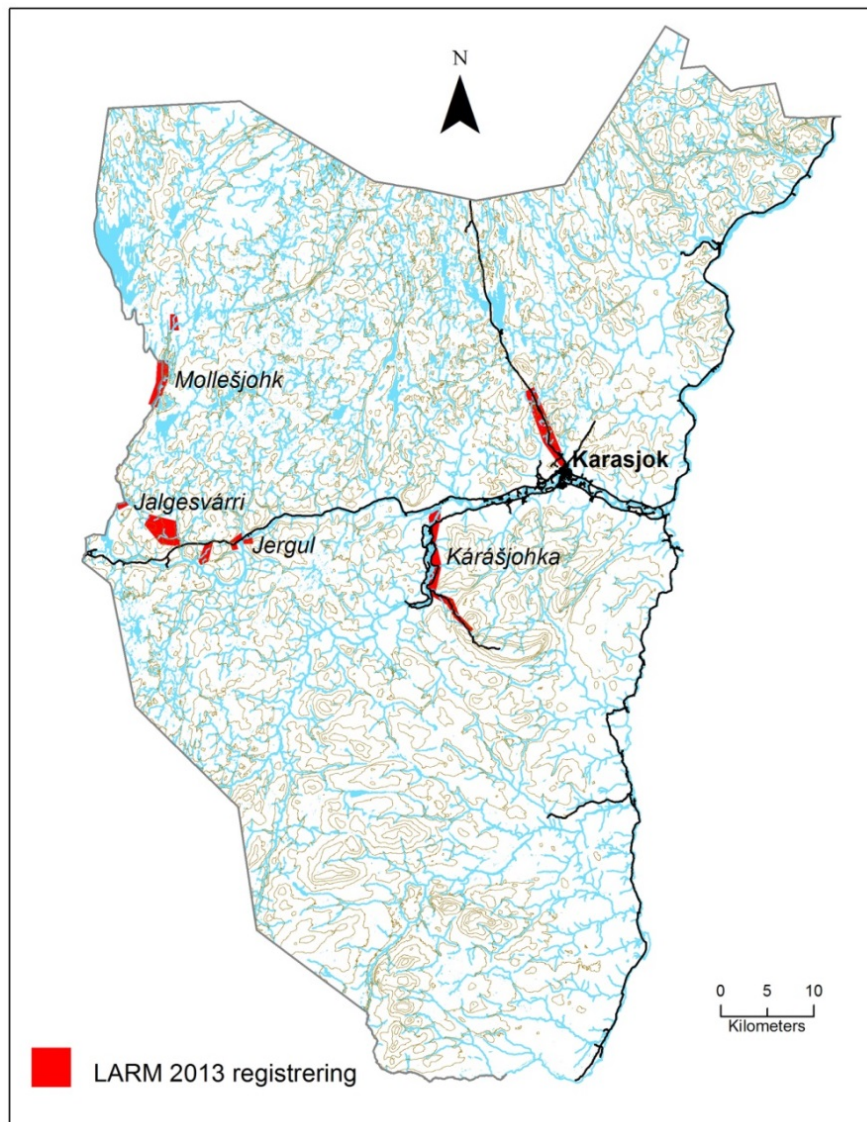
Vorren, Ø. 1958 *Samisk villreinfangst i eldre tid. Ottar 17: 1-42*.

Vorren, Ø. 1962 *Finnmarkssamenes nomadisme I-II*, Oslo: Universitetsforlaget.

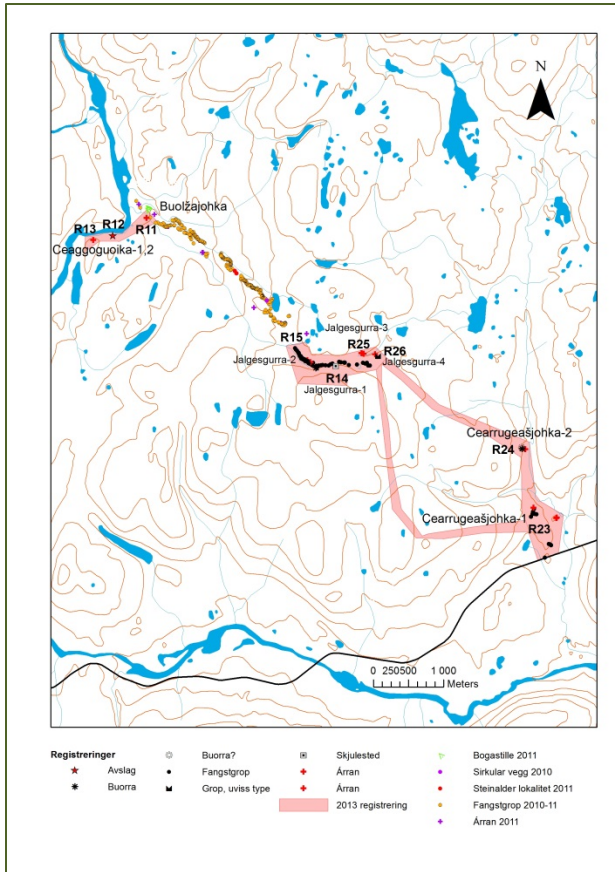
Vorren, Ø. 1979 *Samisk bosetning på Nordkalotten, arealdisponering og ressursutnytting i historisk-økologisk belysning. Håøygminne 3, 1979 :233-263*.

Vorren, Ø. 1982 *The wild reindeer hunt and offering sites. I: Hultkrantz, Å. og Vorren, Ø. (red.): The Hunters: Their culture and way of life, Tromsø Museums Skrifter XVIII, Universitetsforlaget, Oslo. :55-68*.

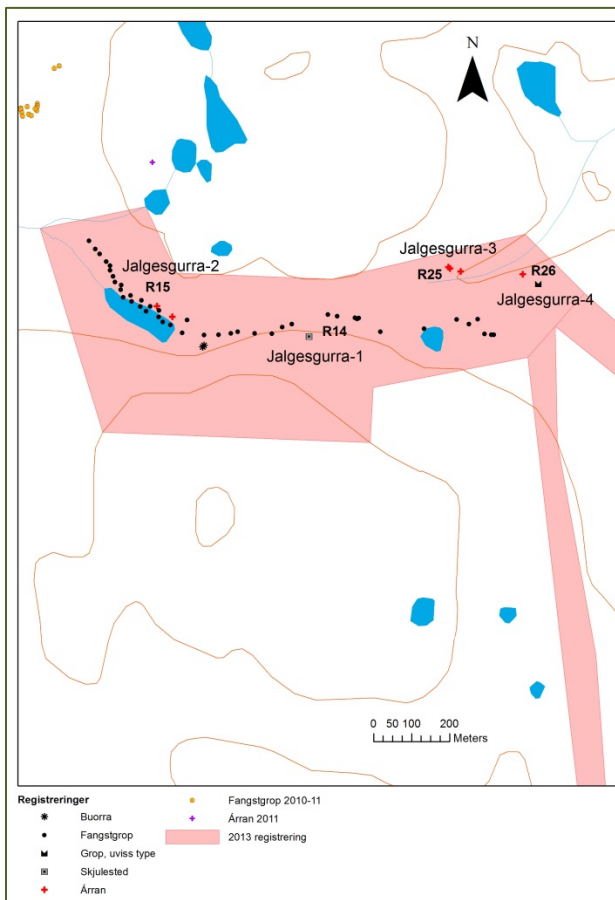
Kart (figur 1 – 9)

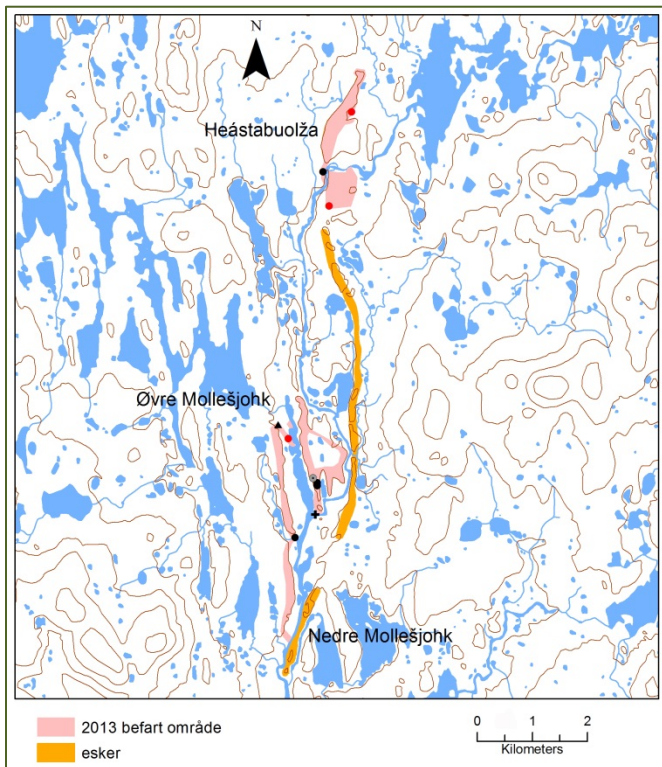
Figur 1. Kart over Finnmark med befarte områder 2013

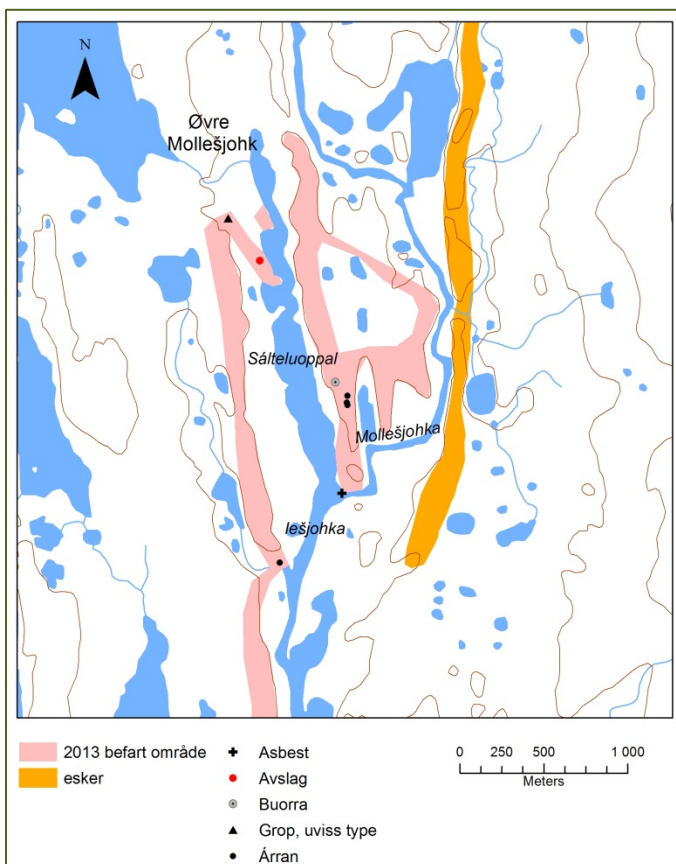
Figur 2. Jálgesvárrí, oversikt

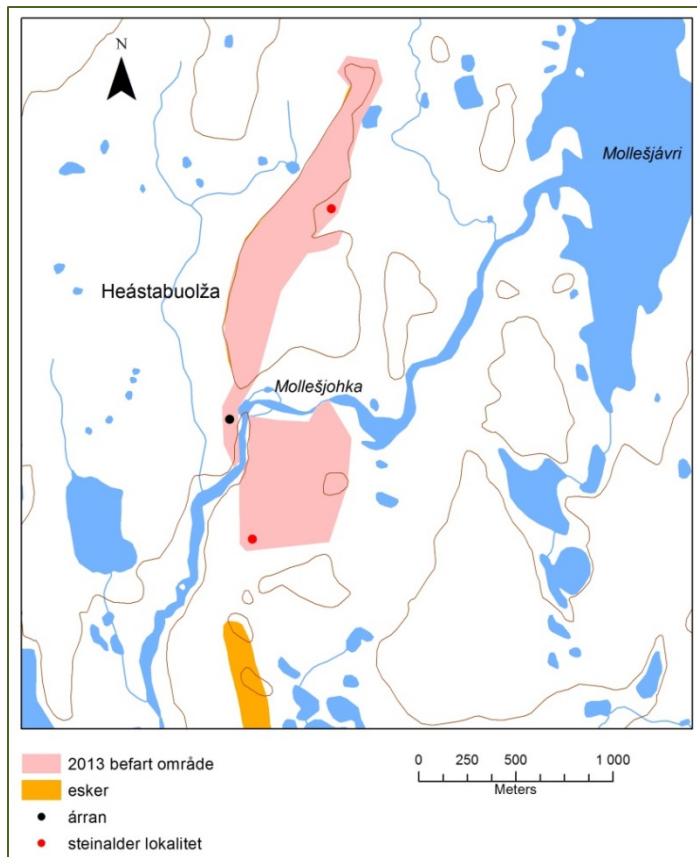
Figur 3. Registreringer ved Jálgesvárrí, utsnitt

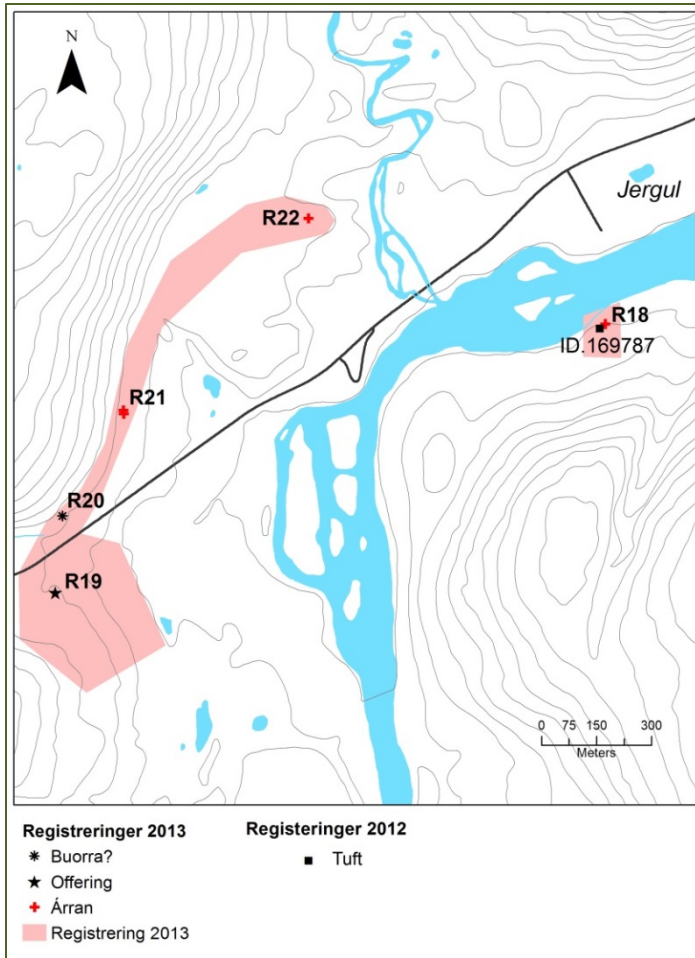
Figur 4. Nord for Nedre Mollešjohka, oversikt

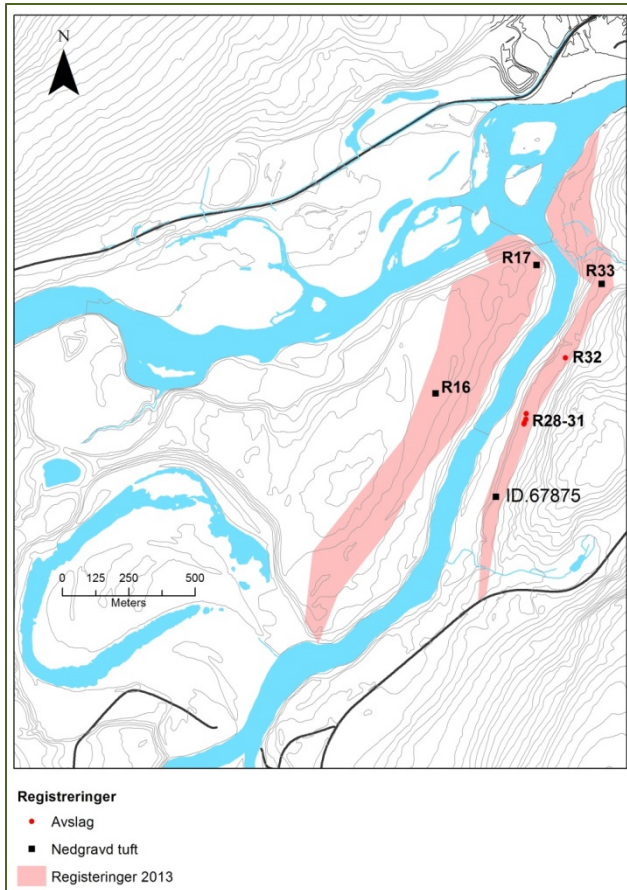
Figur 5. Registreringer ved Sátteluoppal

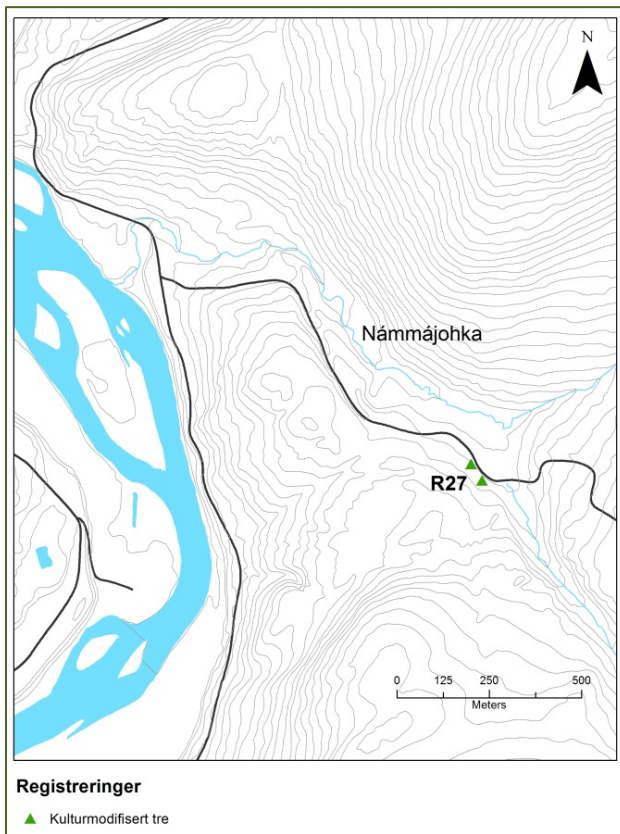
Figur 6. Registreringer ved Heastabuolža

Figur 7. Registreringer ved Jergul 2013

Figur 8. Registreringer ved samløpet Kárásjohka – Iešjohka 2013

Figur 9. Registreringer ved Námmejohka 2013

Appendiks: Lokalitetsnummer med koordinater (tabell 2)

Veipunkt	RNr.	Knr.	Funn	Sted	UTM	X	Y
233	R1	K1	Árran	Sálteluoppal-1	35 W	398875	7718018
234		K2	Árran	Sálteluoppal-1	35 W	398875	7718032
235	R2		Árran	Sálteluoppal-2	35 W	398886	7718071
236	R3		Buorra	Sálteluoppal-3	35 W	398831	7718163
237	R4		Tremolitt (asbest)	Samløpet Iešjohka - Mollešjohka	35 W	398741	7717508
238	R5		Avslag	Sálteluoppal-4	35 W	398531	7718958
239	R6		Grop, uviss type	Sálteluoppal-5	35 W	398394	7719241
240	R7		Árran	Mollešjohnjarga	35 W	398297	7717178
241	R8		Avslag	S for Heastabuolža	35 W	400079	7722941
242	R9		Avslag	Heastabuolža-3	35 W	400810	7724528
243	ID142066	K8	Árran	Heastabuolža-1	35 W	400086	7723569
245	R11		Árran	Buolžajohka	35 W	394837	7704485
246	R12		Avslag	Ceaggoguoika-1	35 W	394356	7704240
247	R13		Árran	Ceaggoguoika-2	35 W	394080	7704173
248	R14	K1	Buorra	Jealgesgurra-1	35 W	397248	7702353
249		K2	Buorra	Jealgesgurra-1	35 W	397252	7702357
250		K3	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397252	7702384
251		K4	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397290	7702385
252		K5	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397322	7702389
253		K6	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397340	7702393
254		K7	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397385	7702389
255		K8	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397430	7702388
256		K9	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397458	7702405
257		K10	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397483	7702413
258		K11	Skjulested	Jealgesgurra-1	35 W	397528	7702381
259		K12	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397578	7702438
260		K13	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397602	7702434
261		K14	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397649	7702430
262		K15	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397655	7702427

263		K16	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397659	7702429
264		K17	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397716	7702393
265		K18	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397831	7702401
266		K19	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397917	7702425
317		K20	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	398015	7702385
318		K21	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	398008	7702385
319		K22	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397990	7702387
320		K23	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397972	7702426
321		K24	Fangstgrop	Jealgesgurra-1	35 W	397949	7702413
274	R15	K1	Árran	Jealgesgurra-2	35 W	397128	7702460
275		K2	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397110	7702460
276		K3	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397099	7702447
277		K4	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397084	7702459
278		K5	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397087	7702476
279		K6	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397061	7702473
280		K7	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397058	7702489
281		K8	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397039	7702484
282		K9	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397032	7702504
283		K10	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397034	7702516
284		K11	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397017	7702524
285		K12	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397012	7702539
286		K13	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397004	7702555
287		K14	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397004	7702567
288		K15	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	396994	7702578
289		K16	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	396977	7702598
290		K17	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	396965	7702611
291		K18	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	396949	7702633
267		K20	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397194	7702390
268		K21	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397207	7702424
269		K22	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397163	7702411
270		K23	Árran	Jealgesgurra-2	35 W	397168	7702432

271		K24	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397143	7702419
272		K25	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397132	7702432
273		K26	Fangstgrop	Jealgesgurra-2	35 W	397133	7702449
322	R25	K1	Árran	Jealgesgurra-3	35 W	397895	7702563
323		K2	Árran	Jealgesgurra-3	35 W	397900	7702559
324		K3	Árran	Jealgesgurra-3	35 W	397928	7702551
325	R26	K1	Árran	Jealgesgurra-4	35 W	398091	7702544
326		K2	Grop, uviss type	Jealgesgurra-4	35 W	398132	7702519
292	ID.67875		Nedgravd tuft	Njalbmeguoika-1	35 W	428222	7702682
293	kan tilsvare ID.8505		Avslag	Njalbmeguoika-2	35 W	428328	7702956
294	kan tilsvare ID.8505		Avslag	Njalbmeguoika-3	35 W	428330	7702961
295	kan tilsvare ID.8505		Avslag	Njalbmeguoika-4	35 W	428335	7702974
296	kan tilsvare ID.8505		Avslag	Njalbmeguoika-5	35 W	428336	7702995
297	forlengelse av ID.8505		Avslag	Njalbmeguoika-6	35 W	428484	7703206
298	Reg. 2006 (Skandfer), ikke i Askeladden		Nedgravd tuft	Njalbmeguoika-7	35 W	428620	7703484
299	R16		Nedgravd tuft	Skáidegeači-1	35 W	427995	7703072
300	R17		Nedgravd tuft	Skáidegeači-2	35 W	428375	7703556
301	R27	K1	Kulturmodifisert tre	Nammajohka	35 W	428319	7694371
302		K2	Kulturmodifisert tre	Nammajohka	35 W	428289	7694416
303	R18		Árran	Overfor Jergul	35 W	407914	7700553
304	R19		Offering	Ettemasvárri	35 W	406414	7699820
305	R20		Buorra?	V for Jergul	35 W	406433	7700030
306	R21	K1	Árran	V for Jerguljohka-1	35 W	406600	7700308
307		K2	Árran	V for Jerguljohka-1	35 W	406599	7700317
308	R22		Árran	V for Jerguljohka-2	35 W	407104	7700841
309	R23	K1	Fangstgrop	Cearrugeašjohka-1	35 W	400563	7699848
310		K2	Fangstgrop	Cearrugeašjohka-1	35 W	400584	7699841
311		K3	Fangstgrop	Cearrugeašjohka-1	35 W	400594	7699830
312		K4	Árran	Cearrugeašjohka-1	35 W	400675	7700221
313		K5	Árran	Cearrugeašjohka-1	35 W	400667	7700213
327		K6	Fangstgrop	Cearrugeašjohka-1	35 W	400307	7700233

328		K7	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400330	7700273
329		K8	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400337	7700282
330		K9	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400337	7700293
331		K10	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400338	7700306
332		K11	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400352	7700343
333		K12	Árran	Cearrugašjohka-1	35 W	400342	7700363
334		K13	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400385	7700269
335		K14	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400366	7700274
9		K15	Fangstgrop	Cearrugašjohka-1	35 W	400506	7699651
314	R24	K1	Árran	Cearrugašjohka-2	35 W	400226	7701194
315		K2	Buorra	Cearrugašjohka-2	35 W	400181	7701202
316		K3	Buorra?	Cearrugašjohka-2	35 W	400176	7701218